

Ennakkoratkaisukysymys – Asia C-81/24 [Jenec]ⁱ**Ennakkoratkaisupyyntö****Jättämispäivä:**

31.1.2024

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Okrajno sodišče v Mariboru (Slovenia)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

25.1.2024

Kantaja:

LH

Vastaaja:

NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.

[– –]

Ennakkoratkaisupyyntö Euroopan unionin tuomioistuimelle**Menettely pääasiassa**

- 1 Kantaja nosti Okrajno sodišče v Ljubljanaassa (Ljubljanan piirioikeus, Slovenia) kanteen, jolla hän vaatii vastaajaa antamaan itselleen mahdollisuuden käyttää perusmaksutiliä ja peruspankkipalveluja sekä maksamaan 10 000 euron vahingonkorvauksen vastaajalle kuuluvan sopimuksentekovelvollisuuden rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta.
- 2 Okrajno sodišče v Ljubljani totesi vastaajan vastineessaan esittämän väitteen johdosta 20.4.2021 antamassaan määräyksessä, ettei sillä ollut alueellista toimivaltaa, ja päätti, että asian ratkaiseminen on Okrajno sodišče v Mariborun (Mariborin piirioikeus, Slovenia, jäljempänä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin) tehtävä. Kantaja muutti 4.4.2022 esittämässään alustavassa lausumassa kanteen 1 kohtaa muotoillen sen seuraavasti: ”Vastaaja on velvollinen

ⁱ Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa oikeudenkäynnin minkään asianosaisen todellista nimeä.

avaamaan vastaajalle 10 päivän kuluessa tuomion tiedoksiantamisesta perusmaksutilin, tarkemmin sanottuna maksupalveluista, sähköisen rahan liikkeeseenlaskupalveluista ja maksujärjestelmistä annetun lain (Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih, Uradni list RS, nro 7/18, nro 9/18, sellaisena kuin se on oikaistuna, ja nro 102/20) 181 §:n 2 momentissa tarkoitetun kaltaisen tilin. Mainitussa lausumassa kantaja vaatii ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta lykkäämään asian käsittelyä ja esittämään Euroopan unionin tuomioistuimelle (jäljempänä unionin tuomioistuin) ennakkoratkaisukysymyksen.

Tosiseikat

- 3 Asianosasten oikeudenkäynnissä esittämistä väitteistä käy ilmi, että kantajan nostaman kanteen 1 kohdan osalta¹ tosiseikat eivät ole riidanalaisia, vaan heidän erimielisyytensä koskee yksinomaan väitteitä vastaajan menettelyn lainmukaisuudesta tai -vastaisuudesta. Slovenian siviiliprosessia koskeva lainsäädäntö perustuu riitauttamattomuuden periaatteelle, jonka nojalla tunnustettuja, kiistattomia tai perusteluitta kiistettyjä tosiseikkoja ei ole tarpeen näyttää toteen, vaan niitä on pidettävä tosina.^{2 3} Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vahvasti oikeudellisesti merkityksellisen tosiseikaston ja esittää sen vuoksi ennakkoratkaisukysymyksen unionin tuomioistuimelle jo menettelyn tässä vaiheessa (huolimatta siitä, että esillä olevassa asiassa suullista pääkäsittelyä ei ole vielä pidetty eikä todisteiden vastaanottamista aloitettu).⁴
- 4 Edellä esitetyn nojalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että oikeudellisesti merkitykselliset tosiseikat seuraavat: Kantaja yritti maksaa 93 euron summan Ljubljanassa sijaitsevalla Petrol-huoltoasemalla 22.10.2017 tilisiirtona puolisonsa, jolla oli vastaajana olevassa pankissa avattu maksutili,

¹ Siitä, onko ennakkoratkaisukysymyksen tämä kohta perusteltu, riippuu se, voidaanko saman ennakkoratkaisukysymyksen toista kohtaa pitää perusteltuna.

² Tosiseikkoja, jotka asianosainen on tunnustanut tosiksi tuomioistuimen menettelyssä ei ole tarpeen näyttää toteen (siviilimenettelylain (Zakon o pravdnem postopku, jäljempänä ZPP), Uradni list RS, n. 3/07 214 §:n 1 momentti – virallisesti täsmennetty teksti, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, ja 3/22 – ZDeb.

³ Tosiseikkoja, joita asianosainen ei kiistä tai jotka se kiistää perusteluitta esittämättä, pidetään tunnustettuina (ZPP:n 214 §:n 2 momentti).

⁴ Kansallinen tuomioistuin voi vapaasti päättää, milloin se esittää ennakkoratkaisukysymyksen. Harkintavallan mahdollisimman rationaaliseen käyttöön tähtävien yleisten ohjeiden (jotka eivät ole sitovia) valossa kansallisen tuomioistuimen olisi esitettävä ennakkoratkaisukysymys siinä oikeudenkäynnin vaiheessa, jossa tosiseikasto on jo suurimmaksi osaksi vahvistettu (ks. Boulouis, Darmon, Huglo, *Contentieux communautaire*, s. 24). Toisinaan menettely kuitenkin suositellaan aloittamaan jo aikaisemmin, jotta voidaan todeta, mitkä tosiseikat saattavat olla tärkeitä merkityksellisiä ja konkreettisen tapauksen ratkaiseminen kannalta (Hartley, *The Foundations of European Community Law*, s. 294).

puolesta. Kun kassatyöntekijä syötti kantajan henkilötiedot järjestelmään, esillä olevassa asiassa vastaajana oleva pankki esti maksun. Kirjeessä, jonka vastaaja lähetti kantajan puolisolle tapahtuman toimeksiantajana, se selitti, että poliittisten tapahtumien ja yleiseen turvallisuuteen kohdistuvan lisääntyneen uhan vuoksi sekä siksi, että pankkituotteiden väärinkäyttö terrorismin rahoittamiseen ja muihin rikoksiin oli entistä todennäköisempää, pankki oli ottanut käyttöön eräitä aiempaa rajoittavampia toimenpiteitä täyttääkseen sille terrorismin rahoittamisen ja rahanpesun estämisestä annetussa lainsäädännössä asetetut velvoitteet. Näihin toimenpiteisiin sisältyi myös OFAC:n (Office of Foreign Assets Control, ulkomaisten varojen valvontavirasto) asettamien rajoitusten noudattaminen, mikä ilmenee vastaajana olevan pankin sisäisistä asiakirjoista. Kyseessä on ennen kaikkea vastaajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva sääntö (rahanpesun vastainen sääntö). Se toteaa, että ennen liikesuhteen luomista pankki tarkistaa kaikkien asiakkaidensa osalta, esiintyvätkö heidän nimensä pakotelistoilla (EU, OFAC, YK, sisäinen luettelo) ja ottaa huomioon, että maininta tällaisella listalla merkitsee sitä, että liikesuhteen luominen tällaisen asiakkaan kanssa on kiellettyä. Käytännössä vastaavia mahdollisten asiakkaiden OFAC:n pakotelistalla olevien mainintojen huomioon ottamista koskevia edellytyksiä asetetaan myös muissa kantajana olevan pankin sisäisissä asiakirjoissa, täsmällisemmin luonnollisten henkilöiden kanssa luotavia liikesuhteita koskevassa ohjeistuksessa, asiakkaaksi hyväksymistä koskevissa toimintaperiaatteissa sekä vastaajan rajoittavia toimenpiteitä koskevassa menettelyohjeessa ja käytännesäännöissä. Nyt esillä olevan siviilikanteen tultua vireille ja kun kantaja oli vastaanottanut [pankin] vastineen 23.3.2022, hän saapui henkilökohtaisesti vastaajan liiketilaan, koska halusi avata perusmaksutilin. Pankkitoimihenkilö vastaanotti kantajan ja tutki hänen esittämänsä voimassa olevan henkilöllisyystodistuksen. Pankkitoimihenkilö ilmoitti hänelle, että ”järjestelmä ei salli maksutilin avaamista kantajan nimellä”, eikä tällaisen tilin avaaminen vastaajana olevassa pankissa näin ollen ollut mahdollista. Kymmenen päivän kuluttua siitä, kun kantaja oli tehnyt vastaajalle perusmaksutilin avaamista koskevan hakemuksen, hän ei ollut saanut viimeksi mainitulta minkäänlaista kirjallista vastausta, vaikka oli pyytänyt lähettämään tällaisen vastauksen. Slovenian tasavallan erityisyyttä oli päättänyt kantajaa vastaan nostetun syytteen, joka koski samoja rikoksia kuin hänestä annettu kansainvälinen ilmoitus, käsittelyn 23.2.2015 todeten syytteen perusteettomaksi. Kantajaa ei ole missään maailman maassa koskaan tuomittu rikoksesta, jonka vuoksi hänet mainitaan OFAC:n pakotelistalla, eikä YK, Euroopan unioni tai Slovenian tasavalta ole koskaan soveltanut häneen minkäänlaisia rajoittavia toimenpiteitä.

Pääasian asianosaisten vastakkaiset oikeudelliset väitteet

- 5 Asianosaiset ovat erimielisiä siitä, voidaanko direktiivin 2014/92/EU 16 artiklan 4 kohdan säännöksiä tulkita siten, että jäsenvaltioilla on niiden nojalla mahdollisuus antaa kansallista lainsäädäntöä, jonka nojalla pankit voivat hylätä kuluttajan tekemän perusmaksutilin avaamista koskevan hakemuksen sillä perusteella, että asianomainen henkilö mainitaan OFAC:n pakotelistalla, vaikka tätä ei ole koskaan

missään tuomittu rikoksesta, jonka vuoksi hänet on lisätty kyseiselle listalle, eikä YK, Euroopan unioni tai unionin jäsenvaltiot ole koskaan soveltaneet häneen minkäänlaisia rajoittavia toimenpiteitä. Näin ollen riita-asiassa on kyse ennen kaikkea siitä, voidaanko tällaisessa tapauksessa katsoa, että rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä annetun direktiivin (EU) 2015/849 säännöksiä rikotaan. Kantaja katsoo, että tällainen tulkinta olisi ristiriidassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklan kanssa.

Kansallinen oikeus

- 6 Maksupalveluista, sähköisen rahan liikkeeseenlaskupalveluista ja maksujärjestelmistä annetussa laissa (Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih, jäljempänä ZPlaSSIED⁵)⁶ säädetään muun muassa käyttäjien ja maksupalveluntarjoajien oikeuksista ja velvollisuuksista maksupalvelujen tarjoamisen osalta ja vahvistetaan perusmaksutilien käyttämisen säännöt ja ehdot (1 §:n 3 ja 9 momentti).

ZPlaSSIED:in 180 §:n 1 kohdassa kielletään kuluttajien perusteeton syrjintä perusmaksutilien avaamisen ja käyttämisen yhteydessä:

(1) Pankki ei saa syrjiä Euroopan unionissa laillisesti asuvaa kuluttajaa, joka pyytää saada avata perusmaksutilin unionissa tai käyttää tällaista tiliä, erityisesti kansallisuuden, asuinpaikan, sukupuolen, rodun, ihonvärin, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, geneettisten piirteiden, kielen, uskonnollisen tai henkilökohtaisen vakaumuksen, poliittisen tai muun katsomuksen, kansalliseen yhteisöön kuulumisen, kansalliseen tai toisen maan vähemmistöön kuulumisen, taloudellisen tilanteen, syntyperän, vamman, korkean iän tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Perusmaksutilin avaamiseen ja käyttöön sovellettavat edellytykset eivät saa olla millään tavoin perusteettomasti syrjiviä.

ZPlaSSIED:in 181 §:ssä säädetään edellytyksistä, jotka koskevat kuluttajan oikeutta avata perusmaksutili (mikä samalla vastaa pankin sopimuskentekovelvollisuutta), sekä tähän oikeuteen sovellettavista poikkeuksista:

(1) Kaikki pankit, jotka ylläpitävät kuluttajille suunnattuja maksutilejä, ovat velvollisia tarjoamaan kuluttajille perusmaksutilin.

(3) **Euroopan unionissa laillisesti asuvilla kuluttajilla**, mukaan lukien kuluttajat, joilla ei ole pysyvää osoitetta, ja henkilöt, jotka hakevat turvapaikkaa, sekä kuluttajat, joille ei ole myönnetty oleskelulupaa mutta jonka maasta

⁵ Uradni list RS, nn. 7/18, 9/18, sellaisena kuin se on oikaistuna, ja nro 102/20.

⁶ Tällä kansallisella säännöksellä maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuudesta, maksutilien siirtämisestä ja mahdollisuudesta käyttää perusmaksutilejä 23.7.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/92/EU (EUVL 2014, L 257, 28. 8. 2014, s. 214; jäljempänä direktiivi 2014/92/EU) saatettiin osaksi Slovenian oikeusjärjestystä.

poistaminen ei oikeudellisista tai tosiasiallisista syistä ole mahdollista, **on oikeus avata pankin ylläpitämä perusmaksutili ja käyttää sitä.** Tämä oikeus on olemassa kuluttajan vakinaisesta asuinpaikasta riippumatta.

(4) Pankin on muotoiltava perusmaksutilin avaamiseen liittyvä menettely niin, että kyseisen oikeuden käyttöä ei tehdä kuluttajien kannalta liian vaikeaksi tai rasittavaksi. Pankki avaa perusmaksutilin ilman tarpeetonta viivytystä ja viimeistään kymmenen pankkipäivän kuluttua kuluttajan tekemän, tällaisen maksutilin avaamista koskevan täydellisen hakemuksen vastaanottamisesta.

(5) Edellisessä momentissa tarkoitettua määräaikaa on noudatettava myös tapauksissa, joissa kuluttajan perusmaksutilin avaamista koskeva hakemus hylätään.”

(6) **Pankin on hylättävä perusmaksutilihakemus, jos tällaisen tilin avaaminen merkitsisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan lain säännösten rikkomista.** Tällaisessa tapauksessa pankki toteuttaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevan lain mukaiset toimenpiteet.

(8) Tämän pykälän 6 ja 7 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa pankki, tehtyään päätöksen perusmaksutilin avaamista koskevan hakemuksen hylkäämisestä, ilmoittaa kuluttajalle viipymättä, kirjallisesti ja maksutta hakemuksen hylkäämisestä ja hylkäämisen konkreettisista syistä, ellei sitä ole kielletty muissa säännöksissä.

(9) Jos perusmaksutilin avaamista koskeva hakemus hylätään, pankki tiedottaa kuluttajaa hylkäävää päätöstä koskevassa muutoksenhaussa käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista, oikeudesta ilmoittaa tällaisesta hylkäävästä päätöksestä Slovenian keskuspankille sekä oikeudesta käyttää tuomioistuinten ulkopuolista riidanratkaisumenettelyä, josta säädetään tämän lain 286 §:ssä. Tässä tiedonannossa pankin on mainittava myös asianmukaiset yhteystiedot.

7 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevassa laissa (Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, jäljempänä ZPPDFT-2)⁸

⁷ Uradni list RS, nro 48/22.

⁸ Tällä kansallisella säännöksellä rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta 20.5.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 (EUVL 2015, L 141, 5.6.2015, s. 73), jota on viimeksi muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla vähimmäistoimista ja lisätoimenpiteistä, jotka luottolaitosten ja finanssilaitosten on toteutettava rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin lieventämiseksi eräissä kolmansissa maissa 31.1.2019 annettu komission delegoidulla asetuksella (EU) 2019/758, del 31.1.2019, (EUVL 2019, L 125, 14.5.2019, s. 4) (jäljempänä direktiivi 2015/849/EU), saatettiin osaksi Slovenian oikeusjärjestystä.

määritellään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitsemiseksi ja estämiseksi toteutettavat toimenpiteet, toimivaltaiset viranomaiset ja menettelyt ja säädetään mainitun lain säännösten (1 §:n 1 momentti) täytäntöönpanon yhteydessä toteutettavasta valvonnasta.

ZPPDFT-2:n 2 §:n 1 momentissa tätä lakia sovellettaessa käytettävä ”rahanpesun” käsite määritellään seuraavasti:

”Rahanpesulla tarkoitetaan kaikkea toimintaa, johon liittyy rikoksella saatuja rahasummia tai varoja ja johon sisältyvät:

- valuutanvaihtotoimet tai kaikenlaiset rikoksesta saatujen rah summien tai muunlaisten varojen siirrot;
- toimet, joiden tarkoituksena on salata tai peittää rikoksesta saatujen rah summien tai muiden varojen todellinen luonne, alkuperä, sijainti, siirrot, saatavuus, omistajuus tai niitä mahdollisesti koskevat oikeudet.”

ZPPDFT-2:n 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan pankit ovat velvollisia toteuttamaan toimenpiteitä rahanpesun havaitsemiseksi ja estämiseksi:

”Pankit ja niiden tytäryritykset jäsenvaltioissa, pankkien tytäryritykset kolmansissa maissa ja jäsenvaltioiden pankit, joilla on tytäryritys Slovenian tasavallassa, toteuttavat tässä laissa tarkoitetut toimet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitsemiseksi ja estämiseksi ennen varojen vastaanottamista, luovuttamista, siirtoa, säilytettäväksi jättämistä, vaihtoa tai mitä tahansa muuta rahasummia tai muuta varallisuutta koskevaa menettelyä tai mainittujen toimien toteuttamishetkellä sekä liiketoimien suorittamishetkellä.”

ZPPDFT-2:n 17 §:ssä säädetään rahanpesun havaitsemiseen ja estämiseen liittyvistä tehtävistä:

”(1) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitsemiseksi ja estämiseksi ilmoitusvelvolliset varmistavat, että ne toimiaan harjoittaessaan täyttävät tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetyt tehtävät.

(2) Edellisessä momentissa tarkoitettuihin tehtäviin sisältyvät seuraavat toimenpiteet:

1. rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laatiminen;
2. sellaisten politiikkojen, valvontatoimien ja menettelyjen toteuttaminen, joilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä voidaan tehokkaasti vähentää ja valvoa;
3. asiakkaan tuntemiseen (jäljempänä asiakkaan seuranta) liittyvien toimenpiteiden toteuttaminen tässä laissa säädetyillä tavoilla ja edellytyksillä;

4. määriteltyjen ja pyydettyjen tietojen toimittaminen sekä asiakirja-aineiston esittäminen [Slovenian tasavallan rahanpesun torjunnasta vastaavalle] virastolle tämän lain nojalla;
5. edustajan (jäljempänä edustaja) ja hänen sijaistensa nimittäminen ja tarvittavien edellytysten luominen heidän työnsä;
6. toimet, joilla taataan työntekijöiden säännöllinen ammatillinen koulutus ja tämän lain mukaisten tehtävien toteuttamista koskeva säännöllinen sisäinen valvonta;
7. luettelon laatiminen tunnusmerkeistä, joiden avulla voidaan tunnistaa sellaiset asiakkaat ja liiketoimet, joiden osalta rahanpesua ja terrorismin rahoittamista on syytä epäillä;
8. tietojen suojaamisen ja säilyttämisen varmistaminen ja tässä laissa tarkoitettujen rekisterien ylläpito;
9. konsernin toimintaperiaatteiden ja menettelyjen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitsemiseen ja estämiseen soveltuvien toimien toteuttaminen tytäryrityksissä ja enemmistöomisteisissa yhtiöissä jäsenvaltioissa ja kolmansissa maissa;
10. muiden tähän lakiin ja sen nojalla annettuihin säännöksiin perustuvien tehtävien toteuttaminen ja velvollisuuksien täyttäminen.”

ZPPDFT-2:n 18 §:ssä määritellään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski:

”(1) Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski merkitsee mahdollisuutta siihen, että asiakas käyttää rahoitusjärjestelmää rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen, toisin sanoen siihen, että maantieteellinen riskitekijä (valtio tai maantieteellinen alue) huomioon ottaen liikesuhdetta, liiketoimintaa, tuotetta, palvelua tai jakelukanavaa saatetaan käyttää suoraan tai epäsuorasti rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen.

(2) Ilmoitusvelvollinen arvioi tiettyyn konserni- tai asiakastyypin, liikesuhteeseen, liiketoimeen, tuotteeseen, palveluun tai jakelukanavaan liittyvää riskiä ja ottaa huomioon rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvän mahdollisen väärinkäytön maantieteelliset riskitekijät.

(3) Ilmoitusvelvollinen laatii edellisessä momentissa tarkoitettuihin havaittuihin riskeihin perustuvan riskiarvion omasta toiminnastaan (ilmoitusvelvollisen riskiarvio).

(4) Ilmoitusvelvollinen laatii tämän pykälän 2 ja 3 momentissa vahvistettujen riskien perusteella riskiarvion, jossa se tarkastelee yksittäiseen asiakkaaseen liittyvää riskiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen osalta (asiakkaan riskiarvio).

(5) Ilmoitusvelvolliset, joilla on tytäryrityksiä ja enemmistöomisteisia yhtiöitä jäsenvaltioissa ja kolmansissa maissa, laativat myös konsernin riskiarvion, jossa ne ottavat huomioon niiden tytäryrityksiin tai enemmistöomisteisiin yhtiöihin sekä konserniin yhtenäisenä kokonaisuutena kohdistuvat riskit (konsernin riskiarvio).

(6) Tämän pykälän 2, 3, 4 ja 5 momentissa tarkoitettu riskiarvio ja riskiarviota laadittaessa sovellettava menettely heijastavat ilmoitusvelvollisen ja sen harjoittaman kaupallisen toiminnan ominaispiirteitä.

(7) Ilmoitusvelvollinen laatii tämän pykälän 2, 3, 4 ja 5 momentissa tarkoitettun riskiarvion tämän lain 152 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimivaltaisen valvontaelimen toimivaltuuksiensa mukaisesti antamien ohjeiden mukaisesti sekä ottaen huomioon kansallisen riskiarvioraportin toteamukset sekä ylikansallisen riskiarvion.

(8) Ilmoitusvelvollisen tämän pykälän 2, 3, 4 ja 5 momentissa tarkoitettuun riskiarvioon perustuvat selvitykset dokumentoidaan ja suoritetaan vähintään joka toinen vuosi. Dokumentoidut selvitykset annetaan tämän lain 152 §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimivaltaisten valvontaelinten käyttöön näiden pyynnöstä.

(9) Merkittävien kaupallisten menettelyjen muutosten, jollaisia ovat esimerkiksi uuden tuotteen käyttöönotto, uusi kaupallinen käytänte, uudet jakelukanavat mukaan lukien, uusiin tai vanhoihin tuotteisiin liittyvän uuden teknologian käyttöönotto tai organisatoriset muutokset, osalta ilmoitusvelvollinen arvioi asianmukaisesti, millä tavoin tällaiset muutokset voivat altistaa mainitun ilmoitusvelvollisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvälle riskille.

(10) Ilmoitusvelvollinen toteuttaa edellisessä momentissa tarkoitettun riskiarvion ennen mainitussa momentissa tarkoitettun muutoksen toteuttamista ja toteuttaa tehtyjen selvitysten nojalla asianmukaiset toimenpiteet vähentääkseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä.”

ZZPPDFT-2:n 21 §:ssä säädetään asiakkaan seurannassa toteutettavista toimenpiteistä:

”(1) Jollei tässä laissa toisin säädetä, asiakkaan seurantaan koskeviin toimenpiteisiin kuuluvat:

1. asiakkaan tunnistaminen ja tämän henkilöllisyyden todentaminen luotettavan, riippumattoman ja objektiivisen lähteen perusteella;
2. asiakkaan tosiasiallisen omistajan (oikeushenkilö) tunnistaminen;
3. liikesuhteen tai liiketoimen suunniteltua tarkoitusta ja luonnetta koskevien tietojen sekä muiden tässä laissa tarkoitettujen tietojen keruu;

4. asiakkaan ilmoitusvelvollisen kautta harjoittaman kaupallisen toiminnan säännöllinen ja huolellinen seuranta.

(5) Edellisessä momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden laajuudesta päättäessään ilmoitusvelvollinen ottaa huomioon ainakin:

- liiketoimen tarkoituksen ja luonteen,
- käytettävissä olevien varojen määrän, omaisuuden arvon ja liiketoimen laajuuden,
- liikesuhteen keston ja kaupallisen toiminnan johdonmukaisuuden liiketoimen tarkoitukseen nähden.”

ZZPPDFT-2:n 22§:n mukaan ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakas tämän kanssa tekemänsä liiketoimen toteuttamishetkellä.

ZZPPDFT-2:n 29 §:ssä säädetään tavoista, joilla asiakkaan henkilöllisyys on todennettava ja varmistettava:

”(1) Kun asiakas on luonnollinen henkilö, ilmoitusvelvollinen – – tunnistaa ja todentaa tämän henkilöllisyyden ja hankkii tämän lain 150 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut tiedot tarkastamalla asiakkaan henkilöllisyystodistuksen tämän läsnäollessa. Jos mainitusta asiakirjasta ei ole mahdollista saada kaikkia edellytetyjä tietoja, puuttuvat tiedot saadaan muusta asiakkaan esittämästä voimassa olevasta virallisesta asiakirjasta tai asiakas toimittaa ne suoraan.

(3) Jos ilmoitusvelvollinen todentaessaan ja varmistaessaan asiakkaan henkilöllisyyttä tämän pykälän mukaisesti epäilee saamiensa tietojen todenperäisyyttä tai asiakirjojen ja muun tietojen lähteenä olevan kaupallisen aineiston luotettavuutta, se vaatii asiakkaalta myös kirjallisen vakuutuksen.”

ZZPPDFT-2:n 64 §:ssä säädetään asiakkaan kattavassa valvonnassa sovellettavista lisätoimenpiteistä:

”(1) Asiakkaan kattavaan valvontaan kuuluu niiden toimenpiteiden lisäksi, joista säädetään tämän lain 21 §:n 1 momentissa, lisätoimenpiteitä, joita tämän lain nojalla sovelletaan:

1. kun liiketoimi liittyy käyttötiliin kolmanteen maahan sijoittautuneessa pankissa tai vastaavassa luottolaitoksessa;
2. kun tämän lain 22 §:n 1 momentin 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu liikesuhde tai liiketoimi toteutetaan sellaisen asiakkaan kanssa, joka on tämän lain 66 §:ssä tarkoitettulla tavalla poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö;
3. kun toimijat, joilla on oikeus henkivakuutukseen tai sijoitusrahastoon sidottuun henkivakuutukseen, ja oikeutettujen toimijoiden tosiasialliset omistajat

ovat tämän lain 68 §:ssä tarkoitetulla tavalla poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä;

4. kun asiakkaalla tai liiketoimella on yhteys kolmanteen maahan, johon liittyy kasvanut riski.

(2) Ilmoitusvelvollinen toteuttaa asiakkaan kattavaa valvontaa edellisessä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, joissa:

1. se katsoo tämän lain 19 §:n 2 momentin nojalla, että asiakkaaseen, liikesuhteeseen, liiketoimeen, tuotteeseen, palveluun, maahan tai maantieteelliseen alueeseen liittyy kasvanut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, tai

2. se toteaa tämän lain 14 §:n 2 momentin 2 kohdassa sekä säännöksessä, josta säädetään tämän lain 14 §:n 4 momentissa tarkoitetun kasvaneen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin.

(3) Tarkastellessaan asiakkaita, liikesuhteita, liiketoimia, tuotteita, palveluita, jakelukanavia, maita tai maantieteellisiä alueita, joiden osalta ilmoitusvelvollinen katsoo, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on kasvanut, se ottaa huomioon ministeriön toteamat kasvaneen riskin riskitekijät.

(4) Päättyessään asiakkaaseen sovellettavasta kattavasta valvonnasta ilmoitusvelvolliset ottavat huomioon tämän lain 152 §:n 1 momentissa tarkoitettujen valvontaelinten riskitekijöitä ja tällaisissa tapauksissa toteutettavia toimenpiteitä koskevat ohjeet.”

Ennakkoratkaisupyynnön perusteet

- 8 Direktiivin 2014/92/EU 16 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki luottolaitokset tai riittävän moni luottolaitos tarjoaa kuluttajille perusmaksutiliä, jotta kaikille kuluttajille niiden alueella taataan mahdollisuus käyttää sellaista, ja ottavat huomioon saman artiklan 2 kohdassa säädetyn jäsenvaltioiden velvollisuuden taata, että unionissa laillisesti asuvilla kuluttajilla on oikeus avata jäsenvaltion alueella sijaitsevan luottolaitoksen ylläpitämä perusmaksutili ja oikeus käyttää tällaista tiliä. Näin taataan kuluttajien oikeus perusmaksutiliin. Tätä oikeutta toki rajoitetaan perustelluista syistä, joihin kuuluu se, että tällaisen tilin väärinkäyttö rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen estetään, minkä vuoksi jäsenvaltioiden on direktiivin 2014/92/EU 16 artiklan 4 kohdan nojalla taattava, että pankit hylkäävät perusmaksutilin avaamista koskevat hakemukset, mikäli tällaisen tilin avaaminen rikkoo direktiivissä 2015/849/EU tarkoitettua rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä.
- 9 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, rikkooko maksutilin avaaminen OFAC:n pakotelistalla mainitulle asiakkaalle direktiivissä 2015/849/EU tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa

lainsäädäntöä erityisesti tapauksessa, jossa kyseinen henkilö ei ole saanut koskaan missään lainvoimaista tuomiota rikoksesta, jonka vuoksi hänet mainitaan tällä listalla, ja jossa kyseiseen henkilöön ei ole koskaan sovellettu minkäänlaisia rajoittavia toimenpiteitä kansallisella tasolla, Euroopan unionin tasolla tai sellaisen kansainvälisen järjestön tasolla, jonka jäsen asianomainen jäsenvaltio tai Euroopan unioni on. Direktiivin 2015/849/EU päämääränä on siis estää unionin rahoitusjärjestelmän käyttö rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen (1 artikla), ja jäsenvaltioiden on näin ollen huolehdittava siitä, että rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen kielletään (2 artikla). Direktiivin 2015/849/EU mukaan pankit ovat liikesuhdetta aloittaessaan velvollisia toteuttamaan tarkistustoimenpiteitä (niiden on selvitettävä asiakkaiden henkilöllisyys, varojen alkuperä ja liiketoimien luonteeseen ja tarkoitukseen liittyvät seikat), mutta sinä ei millään tavoin säädetä, että maininta OFAC:n pakotelistalla otetaan huomioon tässä asiayhteydessä. Vaikka se, että henkilö mainitaan tällaisessa luettelossa, olisi sellainen erityinen olosuhde, jonka nojalla tehostettu valvonta voitaisiin perustella kasvaneella riskillä, ei ole selvää, onko tällaiselta henkilöltä evättävä oikeus avata maksutili. Jos perusmaksutilin avaaminen tällaiselle henkilölle olisi direktiivin 2015/849/EU vastaista, tästä seuraisi, että direktiivin 2014/92/EU 16 artiklan 4 kohdassa tarkoitetusta oikeudesta käyttää tällaista maksutiliä poikettaisiin. Tässä asiayhteydessä on pohdittava, loukkaako tällainen lainsäädäntö Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklassa vahvistettua oikeutta syyttömyysolettamaan, myös sen vuoksi, että direktiivin 2015/849/EU johdanto-osan 65 perustelukappaleessa todetaan, että tässä direktiivissä kunnioitetaan oikeutta syyttömyysolettamaan.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 10 Edellä esitetyn valossa Okrajno sodišče v Mariboru esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- 1) Onko jäsenvaltioilla direktiivin 2014/92/EU 16 artiklan 4 kohdan säännöksen nojalla oikeus velvoittaa pankit hylkäämään kuluttajan tekemä perusmaksutilin avaamista koskeva hakemus sen vuoksi, että kyseinen kuluttaja mainitaan OFAC:n – Yhdysvaltojen valtiovarainministeriön ulkomaisten varojen valvontaviraston – ylläpitämässä pakotelistassa, koska tällaisen tilin avaaminen rikkoisi direktiivissä 2015/849/EU tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä?
 - 2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi: onko poikkeuksena tapaus, jossa kyseistä kuluttajaa ei ole missään maailman maassa koskaan tuomittu rikoksesta, jonka vuoksi hänet mainitaan kyseisessä luettelossa, ja/tai tapauksessa, jossa asianomainen jäsenvaltio, Euroopan unioni tai muu kansainvälinen järjestö, johon asianomainen jäsenvaltio tai Euroopan unioni kuuluu, ei ole soveltanut mainittuun kuluttajaan minkäänlaisia rajoittavia toimenpiteitä?

- 3) Merkitseekö myöntävä vastaus ensimmäiseen kysymykseen sitä, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklaa ja siinä vahvistettua oikeutta syyttömyysolettamaan ei noudateta?
- 4) Merkitseekö kieltävä vastaus toiseen kysymykseen sitä, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklaa ja siinä vahvistettua oikeutta syyttömyysolettamaan ei noudateta?

TYÖASIAKIRJA